

У РІВНОМУ ВПЕРШЕ ВІДБУВСЯ ДЕНЬ ТРАДИЦІЙНОГО КОСТЮМА

3 вересня вперше у Рівному та Україні загалом відбулося нове всеукраїнське свято «День традиційного костюма». Його ініціатором є голова «Центру дослідження та відродження Волині» Володимир Дзьобак, який займається відтворенням староволинського автентичного одягу. До організації свята також долучились компанія ARTmodels® на чолі з Оксаною Ігас та

Цього дня до Рівного завітало чимало гостей, демонструючи традиційне народне вбрання Полтавщини, Чернігівщини, Київщини, Поділля, Полісся, Гуцульщини, Буковини. Одну з найбільших колекцій реконструйованого національного одягу представив «Центр дослідження та відродження Волині». Свято, яке відбулося в Миському будинку культури (через прогнози синоптиків було перенесено з Майдану незалежності в МБК), зібрало і чимало рівнян, які демонстрували свої власні комплекси традиційного одягу, автентичні строї та родинні скарби. Майстер-класи виготовлення та оздоблення елементів традиційного вбрання та інтерактивні лекції від істориків, етнографів та реконструкторів доповнювали танці та співи під народну музику, етно-фотолокації та яскрава концертна програма.

Як розповідає Володимир Дзьобак, «День традиційного костюма» - це свято, яке об'єднує та наголошує на цінності кожної людини. Ідея організувати таке свято виношувалась давно, десь протягом трьох років. І величезний внесок в її викристалізацію зробила Мирослава Вертюк, заступник директора Музею Івана Гончара, яка привнесла головні моменти в цю ідею.

- Сьогодні ми розглядаємо це свято не просто як локальне свято чи навіть всеукраїнське, а як проект по відродженню нашої історії. Все те, що ми не вміємо зберегти і віддаємо комусь іншому, воно забирається нашими сусідами, тобто обкрадається наша історія. Тому цей невеличкий проект з відродження автентичного традиційного одягу - це величезний вклад у відродження цілого пласту нашої історії, - пояснює задум Володимир Дзьобак.

У свою чергу директор Музею Івана Гончара Петро Гончар переконаний, що наша культура та держава тільки починають формуватись, українці, мабуть, запізнились у формуванні національно-культурної держави років на 100. Адже всі національні утворення формувались десь у кінці 19 –поч. 20 століття, а деякі і раніше.

- Ми ж не мали такої можливості і зараз нам треба наздоганяти. І цей проект - це один з елементів, який формує наше суспільство, культурне середовище, -

додає Петро Гончар. – Націю характеризують чотири елементи: одяг, житло, їжа і мова. Тож результатом такого проекту я бачу, коли кожне населене географічне об'єднання згадає свою історію і принесе витворений ним одяг. Думаю, така розвідка боєм у Рівному надасть можливість підняти всю Україну, щоб кожне село, кожне місто згадало і змогло надати свій національний одяг, витворений своєю історією. Таким чином ми можемо спонукати ревно відноситися до своєї культури і таким чином об'єднуємо українців навколо своєї культури.

Співорганізаторка свята Оксана Ігас зазначає, що одним із пріоритетів і основних завдань свята традиційного костюма є розповісти, що таке власне український стрій. Адже всі сьогодні знають, що таке вишиванки, і без цього атрибута не обходиться ні одне важливе свято. Втім, далеко не всім відомо, що в українській традиції вишиванка була лише одним із елементів цілісного строю.

- Стрій – це питомо українська назва того слова французького походження, яке ми зараз називаємо костюмом. В традиційній українській народній культурі слово “костюм” не вживалося, а саме стрій або вбрання відображало повний комплекс із багатьох елементів. Вишиванка - це лише один елемент із цієї народної традиції і він, на жаль, не відображає всієї сутності традиційного автентичного одягу українців, який завжди був носієм вишуканої естетики у гармонійному поєднанні форми, кольору та змісту, - розповідає фахівець з дослідження українських народних костюмів Олександра Сторчай.

В чому ж різниця між вишиванкою, яку сьогодні всі так люблять, і справжньою народною сорочкою?

Олександра Сторчай пояснює, що стереотипів, звичайно, дуже багато: і чисто візуальних складових, і символічних, але перше, що треба запам'ятати, це те, що

сорочка і традиційне народне вбрання – це колективна творчість, а вишиванка – це індивідуальна творчість.

- Чіткого переломного моменту в історії дуже важко спостерігати, але початок минулого століття був дуже напруженим і саме тоді ми втратили колективну традиційну складову цієї творчості. А на той час, коли зароджувалась колективна творчість, людям було важливо об'єднатися в одну громаду, коли одне село вдягається в один свій традиційний костюм. Це не означало, що вони були всі однакові з голови до п'ят. Люди одягалися по-різному. Але їхня справжня глибока традиція давала їм безмежне поле для творчості. І коли ви, наприклад, прийдете в музей, ви побачите 50 сорочок з одного села, але всі вони будуть різними і саме в тій колективній геніальності полягає все багатство народної традиції, - розповідає Олександра. - Тепер же кожен із нас намагається відокремитися від спільноти, від громадськості, зробити акцент на своїй особистості, але тим самим ми відриваємось від свого глибокого народного коріння. І тим самим ми позбуваємось того архетипу, який несе цей костюм.

стор. 8

Тому саме День автентичного традиційного вбрання має на меті відродити повагу до колективної творчості, до тих архетипів, які передавалися від матері, бабусі і прабабусі. Щоб ми не тільки прагнули до сучасного, космополітичного та дуже модного і актуального, а не забували і свою традицію, яка давала силу нашим предкам вижити сотні років. І зараз із поверненням цієї традиції ми повернемо і свою силу. І це також буде підкреслювати нашу індивідуальність.

На прикладі музейного експонату фахівець з дослідження українських народних костюмів Олександр Сторчай розповіла про склад українського жіночого костюму Рівненської області Сарненського району.

- Основою святкового вбрання є сорочка, яка виконувалася з домотканого лляного полотна, рідше з ко-

нопляного. Тут ми бачимо традиційний геометричний узор – не рослинний, не троянди, виноград і не маки. Традиційно всі узори мали свої назви. Це сорочка, яка вишита в подзьоби, або в кльованки. Тобто це окремі елементи, які розкидані по всьому кольору. Далі на довгу сорочку вдягається святковий літник, це домашнього виготовлення спідниця, з вовняної тканини, звичайно, це виключно святкове жіноче вбрання. Поверху вдягається фартух. Це був обов'язковий елемент в костюмі – як в будні, так і в свято. Звичайно, у свято він має пишнішу оздобу, в будень простіший. Але кожна дівчина чи жінка знала, що без фартуха вона просто не має права вийти на вулицю, то була велика ганьба.

Плечовим одягом в даному костюмі виступає нагрудник, або станник. Така форма одягу з'явилася, коли вже набули поширення фабричні тканини. Такий

одяг, який вже виконувався професійними кравцями і шевцями, являв собою статусну річ, яка одягалася, звичайно, виключно на свято. Хустка, теж із домотканого полотна, була вишита на чотири роги – тобто по всіх чотирьох кутах ми бачимо різний орнамент. Таким чином, економлячи ресурси, часові та матеріальні, жінка, зав'язучи хустку на чотири різні кути, мала щоразу зовсім інше вбрання на голові. Отож ми бачимо основу традиційного святкового строю, який міг доповнювати-

ся, видозмінюватися, але це було першоджерело.

Наші предки дуже ревно ставилися до вбрання, додає Олександра. Набільшу кількість вбрання людина мала у час заручин і весілля. До цього ретельно готувалися, відшиваючи одяг на все подальше життя. Із приходом старості люди похилого віку доношували свої речі – тобто одяг старів і зникав разом із людиною. В цьому полягав певний сакральний зміст.

Сьогодні ми часто плутаємо кітч і стилізацію із народним вбранням. Думаємо часто, вдягаючись у вишиванки, що це український костюм, а насправді це абсолютно вдумана річ, яка довго не проживе, переконаний Петро Гончар. У зв'язку з тим, що не вироблений оцей національний смак, дуже багато поширено кітчу. Тому метою свята традиційного костюму є звернути увагу на свій національний автентичний одяг, вибудований історією, бо він універсальний по своїй красі, формі та вжитковості – він підходить і дівчині, і жінці, і бабусі на всі випадки її життя.

- З покоління в покоління це вбрання шліфувалося, як і народна традиційна культура, як народна пісня. І все, що витворено історією, воно має універсальну сутність. Тобто це все наше, гуртом зроблене. А індивідуальне - воно завжди в якійсь мірі опозиційне. Так творили художники, митці, які хотіли виокремитись від загалу. Народна ж традиційна культура ніби говорить: отакі ми всі, ми рівні, і це нас об'єднує. В усьому світі є такі стовпи, які тримають цю культуру, і вони неперушні, - додає Петро Гончар.

Щодо стилізованих елементів одягу, які так люблять сучасні дизайнери, фахівці пояснюють, що без знання азів не можна створити нічого нового, як без знання таблички множення не можна вивчити вищу математику. А ми не знаємо базових речей, не знаємо, що наше, що не наше, додає Володимир Дзьобак. Тому грамотна стилізація може народитися лише тоді, коли ми відчуємо традиційність, ту, яка є справжньою, корінною, автентичною, яка дає нам силу та енергію. Тому цей фестиваль має на меті відтворити, зберегти, пізнати те, що є наше, справжнє.

Ангеліна НЕПОМНЯЦА
Фото Галини ДАНИЛЬЧУК

